

Utlåtande om elev- och studerandevården i vårdreformen

146/00.01.00/2016

SUUS 31.08.2020 § 60

Mer information:

utvecklingsplanerare Karin Palmén, puh. 040 641 1081
bildningsdirektör Heidi Backman, tfn 050 566 8800
fornamn.efternamn@grankulla.fi

Grankulla stad kan ge sitt utlåtande om regeringens lagutkast för reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet fram till den 25 september:

<https://soteuudistus.fi/-/1271139/sosiaali-ja-terveydenhuollon-ja-pelastustoimen-jarjestamisen-uudistusta-koskevat-hallituksen-lakiluonnokset-lausuntokierrokselle>. Också social- och hälsovårdsutskottet, finska utskottet för undervisning och småbarnspedagogik samt slutligen stadsstyrelsen kommer att behandla utlåtandet. För bildningens del är elev- och studerandevårdens placering av särskild vikt.

Utlåtandet

Det finns stora problem med planerna att flytta över elevvårdens psykolog- och kuratorstjänster till landskapen. Samma modell passar inte överallt i de regionala skillnadernas Finland. Att anordna psykolog- och kuratorstjänster skall fortsättningsvis höra till kommunens uppgifter. Kommunerna bör ha rättigheten att anordna elev- och studerandevårdens psykolog- och kuratorstjänster tillsammans med andra kommuner, eller komma överens om att anordna dem tillsammans med landskapen.

Psykologerna och kuratorerna vid elev- och studerandevården måste finnas nära eleverna, studerandena och lärarna. Som nyckelpersoner inom det generella välbefinnandearbetet är de en viktig del av skolgemenskapen. Det generella elevvårdsarbetets betydelse och därmed kuratorernas och psykologernas roll som centrala aktörer i skolan har förstärkts i lagen om elev- och studerandevård, som togs i bruk 2014. Enligt lagen skall studerandevården verkställas i första hand som förebyggande generell studerandevård, som stöder hela skolgemenskapen. Studerandevården verkställs gemensamt och mångprofessionellt av hela skolan. (RP 67/2013 rd, s. 33, kapitel 3.1; <https://www.finlex.fi/sv/esitykset/he/2013/20130067.pdf>).

I lagen om elev- och studerandevård lyfts det promotiva arbetets (som främjar välbefinnande och hälsa) betydelse upp vid sidan om det kurativa (som vårdar) och preventiva arbetet (som förebygger). Om man inte utför och satsar på det generella välbefinnandearbetet, som främjar välbefinnande och förebygger, kan man anta att kostnaderna i framtiden kommer att stiga. Det generella förebyggande elevvårdsarbetet är kostnadseffektivt och sparar på den individuella elevvårdens resurser. Det

individuella och reparativa stödet är alltid dyrare och mer krävande.

Elevvårdens psykologer och kuratorer framställer och uppdaterar också skolans planer som stöder gemenskap, säkerhet och välbefinnande, såsom studerandevårdsplanen, planen mot mobbning och trakasseri, och jämställdhets- och jämlikhetsplanen. Samarbetet och med vårdnadshavarna och delaktighetsarbetet är av central betydelse för dem som arbetar inom elevvården. Dessutom måste samarbetet med den övriga personalen i läroverket fungera felfritt. Arbetsledningen måste finnas där arbetet görs, där man känner till vardagen i skolorna och daghemmen, där man förstår vad det förebyggande generella elevvårdsarbetet innebär och vet vad behoven är i de olika enheterna.

Att möjliggöra inläring och att uppehålla en fungerande inlärningsmiljö och inlärningsgrupp är centralt för elevvårdsarbetet. En fungerande och välmående pedagogisk grupp är den bästa förutsättningen för inläring. Denna grupp skapas i läroverket tillsammans med personalen och eleverna. Det behövs starkt pedagogiskt kunnande och kännedom av utbildningsväsendet för att stöda det här arbetet och utveckla hela verksamheten och elevvården. Personalen måste känna läroverket och verksamhetskulturen för att kunna utveckla det generella välbefinnandet, samhörigheten och skolgemenskapen. Om den planerade förändringen skulle genomföras, finns det en risk att fokus för elevvården skulle förflyttas från det generella arbetet, som främjar välbefinnandet, mot det individuella arbetet, som är närmare hälso- och sjukvården. Detta skulle vara tvärt emot regeringens målsättning om att främja välbefinnande och lågtröskelservice, inom både elevvården och arbetet för mentalt välbefinnande, där barn och unga i varje fall håller till.

Tillgången till tjänsterna, beslutsfattandet, informationsflödet och bekantskapen med enheterna skulle troligen försämrats om elevvårdens psykologer och kuratorer skulle förflyttas till sote-landskapen. De uppgifter som elevvårdens psykologer och kuratorer sköter innefattar mycket annat än endast individuellt kundarbete, och detta välbefinnandearbete görs bäst som en del av en stark skolgemenskap. Både mellanledningen och den högsta ledningen måste känna till sina läroverk, deras styrkor och svagheter. Detta skulle också försvåras av att elevvården leds från landskapsnivån. Det skulle bli oklart vem som leder elevvårdsarbetet och vem som ansvarar för att nivån är tillräcklig.

Enligt lagförslaget verkar det som att kommunerna och skolorna inte skulle delta i beslutsfattandet som gäller elevvården, men skulle fungera i den omgivning där elevvården verkställs som en del av skolarbetet, och även ansvara för elevernas välbefinnande och inläring. Man frågar sig huruvida kommunen och läroanstalten enligt lagförslaget endast ansvarar för de välmående eleverna, om elevvården blir en del av social- och hälsovården på landskapsnivå och lägger fokus vid individuell reparativ vård. Inläring och stödet för inläring är tätt sammanflätade med välbefinnandearbete och detta samarbete behövs för att åstadkomma resultat på elevens villkor. Det behövs starkt social- och hälsovårdskunnande i kommunerna, inte minst för att försäkra fungerande mångprofessionellt samarbete. Det bästa sättet att hålla fast vid detta kunnande är att hålla kvar en del av social- och hälsovårdsarbetet, inklusive dess utveckling och ledning, i

kommunerna.

Landskapsmodellen skulle föra elev- och studerandevården längre bort från kommunerna, utbildningsväsendet och skolorna, vilket skulle skada det mångprofessionella samarbetet i kommunerna. Det finns inga garantier för att den samarbetsstruktur mellan landskapen, kommunerna, utbildningsväsendet och skolorna som lagförslaget kräver skulle vara tillräcklig för att garantera tjänsternas kvantitet och kvalitet, samt barnens och ungas tillgång till dessa tjänster och välbefinnandearbete i läroanstalterna där de studerar. Lagförslaget väcker också oro om hur elevernas och vårdnadshavarnas delaktighet betryggas och förstärks.

Det är oklart hur de svenskspråkiga elevvårdstjänsterna skall tryggas i landskapsmodellen. Svenskspråkiga barn och unga har samma rättighet till mångsidig och högklassig elevvård på sitt eget modersmål som de finskspråkiga. Man kan anta, att de svenskspråkiga tjänsterna skulle lida i kommuner med en större andel svenskspråkiga än i det motsvarande landskapet. Den svenskspråkiga kommunikationen och fortbildningen skulle också lida i många kommuner då de svenska elevvårdsteamerna skulle minska eller till och med försvinna. I tvåspråkiga landskap borde man satsa lika mycket på kommunikation och samarbetsstrukturer på både finska och svenska, men detta har visat sig vara svårt att nå i praktiken.

Elevvårdspersonalen har en central roll i att besvara de nya krav som orsakats av coronaviruset. Därför har man satsat mycket på att utveckla elevvården, och kommer att fortsätta satsa på det. För detta arbete är det mycket viktigt med en fungerande generell elevvårdsgrupp. Den kommande förlängningen av läroplikten kommer också att öka läroanstaltens och kommunernas behov av att stöda välbefinnandet och erbjuda lågtröskeltjänster och skyddsnät i skolorna. Att riva upp den nuvarande strukturen för elevvården riskerar att göra detta svårare. I en tid då skillnaderna i inlärning och välbefinnande växer, skall man inte genomföra strukturförändringar som antagligen kommer att försvaga barns och ungas tillgång till tjänster och deras rätt att ta del av dessa tjänster i en välmående skolgemenskap.

Samtidigt måste man konstatera att det mångprofessionella samarbetet mellan bildningssektorn och social- och hälsovården är enklare att genomföra i modellen med fem regioner än modellen med en gemensam tjänstearrangör, eftersom femregionsmodellen gör det lättare att beakta lokala omständigheter. Detta samarbete inkluderar elev- och studerandevården. Oberoende av hur strukturen ser ut i fortsättningen, är det viktigt att kuratorerna, skolhälsovårdarna och psykologerna är en del av den generella elevvården och erbjuder närtjänster i skolorna. Om elevvården som helhet skulle flyttas över till landskapet, måste man försäkra sig om att servicenivån inte sjunker tydligt i de kommuner där man har sett till att det förebyggande arbetet har haft goda resurser. Man måste också se till att alla samarbetsstrukturer mellan bildnings- och social- och hälsovårdstjänsterna, inklusive elevvården, utvecklas märkbart.

Bildningsdirektören:

Utskottet ger ovanstående utlåtande om regeringens lagutkast för reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet.

.....

Medlem von Essen föreslog understödd av ordförande Colliander-Nyman ett tillägg till sista meningen "Det individuella och reparativa stödet är alltid dyrare och mer krävande." i slutet av stycke 3 i utlåtandet enligt följande: "för att inte tala om det mänskliga lidandet då skyddsnäten sviker."

Beslut:

Utskottet ger nedanstående utlåtande om regeringens lagutkast för reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet.

Utlåtandet

Det finns stora problem med planerna att flytta över elevvårdens psykolog- och kuratorstjänster till landskapen. Samma modell passar inte överallt i de regionala skillnadernas Finland. Att anordna psykolog- och kuratorstjänster skall fortsättningsvis höra till kommunens uppgifter. Kommunerna bör ha rättigheten att anordna elev- och studerandevårdens psykolog- och kuratorstjänster tillsammans med andra kommuner, eller komma överens om att anordna dem tillsammans med landskapen.

Psykologerna och kuratorerna vid elev- och studerandevården måste finnas nära eleverna, studerandena och lärarna. Som nyckelpersoner inom det generella välbefinnandearbetet är de en viktig del av skolgemenskapen. Det generella elevvårdsarbetets betydelse och därmed kuratorernas och psykologernas roll som centrala aktörer i skolan har förstärkts i lagen om elev- och studerandevård, som togs i bruk 2014. Enligt lagen skall studerandevården verkställas i första hand som förebyggande generell studerandevård, som stöder hela skolgemenskapen. Studerandevården verkställs gemensamt och mångprofessionellt i skolan som helhet. (RP 67/2013 rd, s. 33, kapitel 3.1; <https://www.finlex.fi/sv/esitykset/he/2013/20130067.pdf>).

I lagen om elev- och studerandevård lyfts det promotiva arbetets (som främjar välbefinnande och hälsa) betydelse upp vid sidan om det kurativa (som vårdar) och preventiva arbetet (som förebygger). Om man inte utför och satsar på det generella välbefinnandearbetet, som främjar välbefinnande och förebygger, kan man anta att kostnaderna i framtiden kommer att stiga. Det generella förebyggande elevvårdsarbetet är kostnadseffektivt och sparar på den individuella elevvårdens resurser. Det individuella och reparativa stödet är alltid dyrare och mer krävande, för att inte tala om det mänskliga lidandet då skyddsnäten sviker.

Elevvårdens psykologer och kuratorer framställer och uppdaterar också skolans planer som stöder gemenskap, säkerhet och välbefinnande, såsom studerandevårdsplanen, planen mot mobbning och trakasseri, och jämställdhets- och jämlikhetsplanen. Samarbetet med vårdnadshavarna och delaktighetsarbetet är av central betydelse för dem som arbetar inom elevvården. Dessutom måste samarbetet med den övriga personalen i läroanstalten fungera felfritt. Arbetsledningen måste finnas där arbetet görs, där man känner till vardagen i skolorna och daghemmen, där man förstår vad det förebyggande generella elevvårdsarbetet innebär och vet

vad behoven är i de olika enheterna.

Att möjliggöra inläring och att upprätthålla en fungerande lärmiljö och inlärningsgrupp är centralt för elevvårdsarbetet. En fungerande och välmående pedagogisk grupp är den bästa förutsättningen för inläring. Denna grupp skapas i läroanstalten tillsammans med personalen och eleverna. Det behövs starkt pedagogiskt kunnande och kännedom av utbildningsväsendet för att stöda det här arbetet och utveckla hela verksamheten och elevvården. Personalen måste känna läroanstalten och verksamhetskulturen för att kunna utveckla det generella välbefinnandet, samhörigheten och skolgemenskapen. Om den planerade förändringen skulle genomföras, finns det en risk att fokus för elevvården skulle förflyttas från det generella arbetet, som främjar välbefinnandet mot det individuella arbetet, som är närmare hälso- och sjukvården. Detta skulle vara tvärt emot regeringens målsättning om att främja välbefinnande och lågtröskelservice, inom både elevvården och arbetet för mentalt välbefinnande, där barn och unga i varje fall håller till.

Tillgången till tjänsterna, beslutsfattandet, informationsflödet och kontakten mellan enheterna skulle troligtvis försämrats om elevvårdens psykologer och kuratorer skulle förflyttas till sote-landskapen. De uppgifter som elevvårdens psykologer och kuratorer sköter innefattar mycket annat än endast individuellt kundarbete, och detta välbefinnandearbete görs bäst som en del av en stark skolgemenskap. Både mellanledningen och den högsta ledningen måste känna till sina läroanstalter, deras styrkor och svagheter. Detta skulle också försvåras av att elevvården leds från landskapsnivån. Det skulle bli oklart vem som leder elevvårdsarbetet och vem som ansvarar för att nivån är tillräcklig.

Enligt lagförslaget verkar det som att kommunerna och skolorna inte skulle delta i beslutsfattandet som gäller elevvården, men skulle fungera i den omgivning där elevvården verkställs som en del av skolarbetet, och även ansvara för elevernas välbefinnande och inläring. Man frågar sig huruvida kommunen och läroanstalten enligt lagförslaget endast ansvarar för de välmående eleverna, om elevvården blir en del av social- och hälsovården på landskapsnivå och lägger fokus vid individuell reparativ vård. Inläring och stödet för inläring är tätt sammanflätade med välbefinnandearbete och detta samarbete behövs för att åstadkomma resultat på elevens villkor. Det behövs starkt social- och hälsovårdskunnande i kommunerna, inte minst för att försäkra fungerande mångprofessionellt samarbete. Det bästa sättet att hålla fast vid detta kunnande är att hålla kvar en del av social- och hälsovårdsarbetet, inklusive dess utveckling och ledning, i kommunerna.

Landskapsmodellen skulle föra elev- och studerandevården längre bort från kommunerna, utbildningsväsendet och skolorna, vilket skulle skada det mångprofessionella samarbetet i kommunerna. Det finns inga garantier för att den samarbetsstruktur mellan landskapen, kommunerna, utbildningsväsendet och skolorna som lagförslaget kräver skulle vara tillräcklig för att garantera tjänsternas kvantitet och kvalitet, samt barnens och ungas tillgång till dessa tjänster och välbefinnandearbete i läroanstalterna där de studerar. Lagförslaget väcker också oro om hur elevernas och vårdnadshavarnas delaktighet betryggas och förstärks.

Det är oklart hur de svenskspråkiga elevvårdstjänsterna skall tryggas i landskapsmodellen. Svenskspråkiga barn och unga har samma rättighet till mångsidig och högklassig elevvård på sitt eget modersmål som de finskspråkiga. Man kan anta, att de svenskspråkiga tjänsterna skulle lida i kommuner med en större andel svenskspråkiga än i det motsvarande landskapet. Den svenskspråkiga kommunikationen och fortbildningen skulle också lida i många kommuner då de svenska elevvårdsteamerna skulle minska eller till och med försvinna. I tvåspråkiga landskap borde man satsa lika mycket på kommunikation och samarbetsstrukturer på både finska och svenska, men detta har visat sig vara svårt att nå i praktiken.

Elevvårdspersonalen har en central roll i att besvara de nya krav som orsakats av coronaviruset. Därför har man satsat mycket på att utveckla elevvården, och kommer att fortsätta satsa på det. För detta arbete är det mycket viktigt med en fungerande generell elevvårdsgrupp. Den kommande förlängningen av läroplikten kommer också att öka läroanstaltens och kommunernas behov av att stödja välbefinnandet och erbjuda lågtröskeltjänster och skyddsnät i skolorna. Att riva upp den nuvarande strukturen för elevvården riskerar att göra detta svårare. I en tid då skillnaderna i inläring och välbefinnande växer, skall man inte genomföra strukturförändringar som antagligen kommer att försvaga barns och ungas tillgång till tjänster och deras rätt att ta del av dessa tjänster i en välmående skolgemenskap.